

nachtrust werd nog voor het ontbijt de noordoostelijke oever van het meer verkend. Hier werden de eerste libellen al gezien, waaronder de rond Koÿceğiz zeer algemene *Aeshna isosceles anthehumeralis*. Waarvan we vele honderden tot niet duizenden individuen waargenomen hebben in twee weken tijd. Ook de volgende dagen bleven we in de omgeving van het Koÿceğiz meer, met als voorlopig hoogtepunt een bootreis over het meer. Tijdens de bootreis werden regelmatig Afrikaanse drieklauw schildpadden gezien. Een tweede boottocht, een dag voor vertrek, was minstens zo avontuurlijk. We vonden op die tocht tientallen larvenhuidjes van *Lindenia tetraphylla* in het waterriet. Maar met een gevaarlijk opstekende storm leek een veilige thuiskomst even een onmogelijkheid.

Tijdens het weekend werd een 'tweedaagse veldtocht' naar de bergen gehouden. Hier zagen we voor het eerst bronlibellen *Cordulegaster's* rondvliegen. Zowel *C. picta* als *C. insignis* (de eerste verwant aan de Gewone bronlibel de tweede aan de Zuidelijke bronlibel) werden in redelijke aantallen waargenomen. In de bergen vonden we verder voor ons gewone soorten als *Libellula depressa* en *Coenagrion puella*.

Uiteindelijk namen we 48 libellensoorten waar. De meest spectaculaire soorten waren: *Anax immaculifrons* – een Aziatische lekker grote keizerlibel – aan de westrand van zijn areaal – en de al eerder genoemde *Lindenia tetraphylla* – een uitzonderlijke fraaie romboutsort –. Al met al is een reis naar Turkije een absolute aanrader. Fantastisch pension, heerlijk eten, aardige mensen en noem maar op. Ook voor vogel-, zweefvliegen-, kranswieren- en reptielen-geïnteresseerden was het een zeer vruchtbare tijd.

Op het moment van dit schrijven zitten we, alle elf, in het vliegtuig terug, en voor de meeste zal dit niet de laatste reis naar Turkije zijn.

Arjan Kop

Libellula Supplement over Turkije

Een paar jaar geleden is de Duitssprakige libellenvereniging (GdO) begonnen met het regelmatig uitbrengen van themanummers van hun tijdschrift 'Libellula'. Zo is er nu een nummer verschenen over de naamgeving van de Europese libellen en een nummer over de Griekse libellenfauna. Onlangs is het werk aan een speciale uitgave over de libellenfauna van Turkije gestart. Turkije is een favoriete vakantiebestemming en er zijn veel mensen die op vakantie in Turkije naar libellen hebben gekeken. Helaas verdwijnen veel van deze waarnemingen in excursieboekjes zonder dat ze ooit gepubliceerd worden. Met de Turkije-editie van het tijdschrift *Libellula* wordt er een poging ondernomen om al deze rondzwervende kennis te bundelen en voor iedereen toegankelijk te maken. Ook NVL-leden kunnen een bijdrage leveren aan deze speciale uitgave. Als je libellenwaarnemingen uit Turkije hebt kan je deze uitwerken tot een artikel of je kan ze gewoon op papier

zetten en opsturen voor het waarnemingenoverzicht wat achterin de uitgave gepubliceerd zal worden. Artikelen kunnen in het Duits, Engels of Frans worden aangeleverd. Het boekje zal op zijn vroegst in 2001 gedrukt worden zodoende kunnen artikelen tot einde komende winter worden ingeleverd.

Meer informatie kan aangevraagd worden bij:
R. Jödicke, Grossenging 14, D-49699 Lindern, r.joedicke@t-online.de

Als je literatuur nodig hebt of andere vragen hebt over libellen activiteiten in Turkije kan je altijd even contact opnemen met mij:

Vincent Kalkman
023-5392820 (thuis)
Kalkman@naturalis.nnm.nl

Habitat Gele rombout versus die van de Gevorkte rombout

Waar de rivier Célé in de Lot uitmondt, even ten westen van Figeac, bevindt zich het dorp Cabrerets dat beroemd is vanwege de grot

Pech-Merle. Hier kan je schitterende prehistorische wandschilderingen bewonderen, maar de Célé en een bijriviertje, de Sagne, zijn tevens rijk aan libellen van stromend water: rheofiele soorten. Al mijn waarnemingen dateren van de laatste dagen van juni tot en met de negende juli 1999 en het was steeds warm en droog, soms met wat bewolking.

Bij de het smalle bijriviertje Sagne vielen vooral de mannetjes Gewone Bronlibel op. Er vlogen ook beekjuffers. Waar deze beek in de Célé uitmondt, vond ik een populatie Witte breedscheenjuffer. Deze soort is veel frequenter dan de Oranje breedscheenjuffer aan (soms snel) stromend water te vinden.

Bij het dammetje aan de Célé, op een keienstrand, zag ik Beekrombout, Gele rombout en Grote tanglibel op de grote keien gaan zitten zonnen. Verspreid over en tussen de stenen, vonden we ook exuviae van de drie soorten. Wat verderop, waar de oever veel dichter en weelderiger begroeid was, vloog de Gevorkte rombout – alleen mannetjes – en merkten we ook een Bronlibel die langdurig heen en weer vloog zonder te gaan rusten. De gevorkte rombout prefereert blijkbaar een dichter begroeid oeverbiotoop dan de Gele rombout, maar gaat evengoed op kleine en beschutte keienstrandjes in de zon zitten. De territoria van de verschillende soorten lijken evenwel niet te overlappen. Ze komen wel op korte afstand naast elkaar voor.

Aan alle types oeverbiotopen, maar steeds laag boven het water en in de zon vliegend, verschenen dan later in de namiddag de mannetjes Schemerlibel, die onvermoeibaar alle uithollingen en onregelmatigheden in de oever inspecteerden.

Tanglibellen waren in Cabrerets niet erg talrijk, maar enkele kilometer stroomopwaarts, bij de middeleeuwse brug van Espagnac, vlogen ze wel in groter aantal. We vonden daar in het begin van juli zowaar 26 larvenhuidjes en drie uitsluitende exemplaren van de Kleine tanglibel en 15 exuviae plus één uitsluiper van de Grote tanglibel. In de oevervegetatie bevonden zich trouwens ook meer dan 20

larvenhuidjes van de Schemerlibel en de Witte breedscheenjuffer plantte zich nabij de beschutte oevers voort in ondiep en stagnerend water. Tot onze verrassing gleed hier ook nog een adderringslang uit het water met een spartelende vis in haar wijdgesperde bek.

Luc Meuris
A. van Bockxstaelestraat 7
B-9050 GENT
België

Met Jurzitza aan tafel

Buiten is het zeer heet, binnen is het lekker koel. Midden in de meest zomerse meidagen sinds tijden is Gerhard Jurzitza naar Nederland gereisd. Doel is de excursie van de NVL om foto's van de Donkere waterjuffer *Coenagrion armatum* te maken. Met beide een biertje voor ons, zitten we aan tafel.

M: Beste Gerhard, jij bent vorig jaar 70 geworden, wanneer ben je eigenlijk naar libellen gaan kijken?
G: De eerste libel die ik ving was in 1955. Dat was een Blauwe glazenmaker *Aeshna cyanea* nabij Heidelberg in Zuidwest-Duitsland. Ik keek al langer naar vlinders, maar die libel intrigeerde mij en ik dacht: die wil ik op naam brengen en meer over weten.

M: Was dat de reden dat je naar libellen bent gaan kijken?

G: Ja. Een paar jaar daarvoor was een door Hans Schiemenz (1953) geschreven populair boekje over libellen uitgekomen. Dat heb ik na die vangst gekocht en zo ben ik naar libellen gaan kijken. Ik meen me te herinneren dat dat boekje in opdracht van de toenmalige leiding van de DDR was geschreven. Zij hadden tegen Schiemenz gezegd: er moet een boekje over libellen komen, wil jij dat niet schrijven?

M: Weet je nog meer over die begin jaren?

G: Van dat jaar 1955 herinner ik me ook nog dat er honderden Geelvlakheidelibellen *Sympetrum flaveolum* op de bospaden rond mijn woonplaats Karsruhe vlogen. De jaren daarna had ik ook nog 4 tot 5 losse individuen van de Zuidelijke heidelibel *Sympetrum meridionale* gezien. Soorten die er tegenwoordig niet of nauwelijks meer voorkomen. De biotoop van min of meer permanente ondiepe wateren is bij ons nu grotendeels verdwenen.

M: Jij bent net een dagje bij Bastiaan en Marianne Kiauta op bezoek geweest. Hoe lang kennen Bastiaan en jij elkaar al?

G: Bastiaan woonde in Ljubljana in Slovenië en het moet in 1956 zijn geweest dat hij mij aanschreef. Wellicht was ik de eerste die met hem over libellen correspondeerde. Beide waren we bezig met ons eerste artikel: ieder over de libellen in de omgeving van onze woonplaats. Ik had verder ook briefwisselingen met Erich Schmidt, Heimer, Alois Bilek. Ik vroeg hun om informatie en overdrukken. Ik herinner me nog goed dat Bilek een nieuwe *Coenagrion* soort voor Europa ving. Hij beschreef hem als *Coenagrion freyi*, maar Erich Schmidt had hem er later op een enigszins onplezierige toon op gewezen dat het als ondersoort van de bestaande *C. hylas* moest worden opgevat.

M: Wil je nog wat drinken?

G: Doe maar een zo'n bier waar jullie Nederlanders zo van houden, Grolsh heet dat toch? Dat Heineken bier mogen ze wat mij betreft rustig elders heen blijven exporteren.

M: Drink je alleen bier?

G: Nee joh, een wijntje mag ik graag drinken, maar thuis heb ik wel twee favoriete bieren: de ene komt van een dorp bij ons aan de overkant van de Rijn. De andere wordt bij mij thuis gebracht, een Beiers bier. Door dit bezoek ben ik nu echter niet thuis, ik zal nu thuis twee weken dorst moeten lijden.

M: Is de lens van je camera alweer opgedroogd?

G: Nee, die zal gerepareerd moeten worden. Ook mijn flitser ging gisteren op excursie met mij te water, maar die is alweer herstellende. Tweemaal stapte ik in de Weerribben in een gat: mijn laarzen vol met water, mijn broek doorweekt, dat was nog te doen. Maar door die natte lens heb ik mijn hoofddoel niet kunnen bereiken: ik kon de Donkere waterjuffer *Coenagrion armatum* niet fotograferen! Maar het was net als bij de Olympische Spelen: je moet erbij geweest zijn.

M: Dus toch een geslaagd long weekend?

G: Zeer zeker: De dag ervoor mooie foto's van de Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* en de Noordse witsnuitlibel *Leucorrhinia rubicunda* bij het Pluismeer kunne fotograferen. En dan het ongekend mooie weer.

M: Jij bent met Frank en mij bezig geweest om te proberen een Duitse bewerking van de veldgids te schrijven. Dat had een Duitstalige Europese veldgids had moeten worden. Jammer dat de uitgever het project halverwege toch afblies?

G: Zeker. Ons e-mail contact liep gesmeerd en het was een leuk project. Pas is wel besloten om mijn klein Duitse fotoboek in herdruk te laten verschijnen. De eerste correctieronde daarvan is al geweest.

M: Ook buiten Europa ben je op libellengebied actief geweest?

G: Ja, ik heb met name met de Chileense en Argentijnse libellenfauna bestudeerd. Andere libellenonderzoekers (Zoals Fraser, Calvert en René Martin) hadden over enkele soorten verwarring gesticht. Ik heb geprobeerd daar wat meer stroomlijning in te brengen en heb verder enkele nieuwe soorten beschreven.

M: Vertel eens wat meer over de Chileense libellenfauna.

G: Ondanks dat het land immens lang is (4000 km) hebben we tot nu toe slechts 50 soorten kunnen vaststellen. Over de Chileense libellen heb ik samen met de onlangs overleden Chileen Louis Peña wel een manuscript geschreven. Daarin stonden een inleiding over libellen, een tabel voor de Chileense soorten en de eerste voorstellen voor populaire namen voor de Chileense soorten. Met de tekst daarvan waren we redelijk ver. Helaas zal dat wel niet verschijnen: we hebben er geen uitgever voor kunnen vinden.

M: Komen er daar soorten voor in vergeleken met Europa afwijkende biotopen?

G: Een subgenus van *Aeshna* (*Marmeraeschna*) heeft 5-6 soorten. Deze soorten komen voor in snelstromende beken in het hooggebergte: een biotoop waar heen geen soorten voorkomen.

M: Hebben libellen daar nog speciale namen?

G: In Chili heten libellen Matatpiojo (luizendoders), verder ook wel Helicóptero (helicopters) of Come cabellos (haarvreters). In Argentinië heten ze wel Alguacil (politieagenten in het Arabisch welke invloeden in het Spaans vanwege de Moorse aanwezigheid in Spanje te merken is). Afgeleid daarvan worden ze ook wel Aquacil genoemd, waarin aque (water) zit verwerkt maar wat